

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

На тему:

«Облік і контроль дебіторської заборгованості підприємства»

071 «Облік і оподаткування»

Студента 4 курсу Самоброд А.В.

групи ОП-81а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

А.В. Самоброд

Керівник
Кандидат економічних наук,
Доцент

О.А. Скорба

Суми 2022

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
«Облік і контроль дебіторської заборгованості підприємства»
студента 4 курсу групи ОП-81а
Самоброд Андрія Володимировича

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 59 сторінок, 11 таблиць, 6 рисунків, список літератури з 41 найменувань, 5 додатків.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що будь-які боргові зобов'язання, які виникають у ході реалізації продукції, робіт та послуг контрагентам прийнято називати дебіторською заборгованістю. Саме за рахунок вчасного погашення таких зобов'язань підприємство може функціонувати та провадити далі господарську діяльність закупаючи нове обладнання, замовляючи ресурси, знижуючи податкові зобов'язання тощо. Це є свідченням необхідності ефективного управління вартістю дебіторської заборгованості на постійній основі, що є підтверджує актуальність досліджуваної тематики

Метою дослідження є дослідження теоретичних аспектів обліку і контролю дебіторської заборгованості та розробці шляхів вдосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості вітчизняні підприємства.

Об'єктом дослідження є організація бухгалтерського обліку і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних аспектів та організація обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

З метою розкриття сутності теми дослідження були використані методи: аналізу та синтезу (при дослідженні наукової літератури), систематизації (при формуванні підходів та виокремленні подібності думок); порівняння (при аналізі міжнародних стандартів та вітчизняних положень); метод коефіцієнтів (при розрахунку показників фінансової стійкості підприємства та при розрахунку коефіцієнта сумнівних боргів); метод

узагальнення (при формування висновків на основі виявлених переваг та недоліків існуючої системи обліку на досліджуваному підприємстві).

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

– дебіторська заборгованість є компонентом поточних активів, який відіграє важливу роль у поточній діяльності підприємства. Така заборгованість виникає внаслідок продажу послуг або товарів у кредит або надання позик;

– чим швидше період обертання, тим швидше компанія отримає вигоду від продажів/кредитів. Оскільки в цьому сегменті оборотних активів пов'язана значна сума, ретельний аналіз і правильне управління є дуже важливими;

– виокремлено ті проблеми обліку та контролю дебіторської заборгованості, які є найбільш суттєвими на думку вітчизняних спеціалістів та вчених. Більшість з них стосується саме обліку та орієнтована на доопрацювання законодавчих правил та норм, тоді як відповідальність за ефективність та суворість контролю за дебіторською заборгованістю повністю залежить від досвіду керівника та покладається на управлінський персонал.

Одержані результати можуть бути використані підприємством для покращення організації обліку та контролю за дебіторською заборгованістю.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, заборгованість, облік, контроль, дебітор.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 53 сторінках, зокрема список використаних джерел із 41 найменувань, розміщений на 5 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 4 рисунків, а також 5 додатків, розміщених на 9 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2022 рік

Рік захисту роботи – 2022 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
к. екон. наук, доцент
_____Ю. С. Серпенінова
«___»_____20___р.

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

на здобуття ступеня «бакалавр»
із спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
студенту 4 курсу, групи ОП-81а

Самоброд Андрію Володимировичу

Прізвище, ім'я, по батькові студента

Тема роботи: Облік і контроль дебіторської заборгованості підприємства затверджена наказом від 13.05.2022 р. № 0348-VI

Термін подання студентом закінченої роботи 10.06.2022 р.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у аналізі теоретичних основ щодо обліку і контролю дебіторської заборгованості та визначенні практичних рекомендацій, враховуючи мінливі умови у яких господарюють вітчизняні підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс».

Предметом дослідження є сукупність нормативних правил та норм, а також результати досліджень науковців та спеціалістів щодо обліку та контролю дебіторської заборгованості.

Орієнтовний план випускної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1. Теоретичні аспекти обліку і контролю дебіторської заборгованості (10.05.2022 р.)

У розділі 1: визначити економічну сутність та поняття дебіторської заборгованості; дослідити теоретичні аспекти контролю дебіторської заборгованості

Розділ 2. Методика обліку і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс» (30.05.2022).

У розділі 2: провести організаційно-економічну характеристику підприємства; дослідити первинний, синтетичний та аналітичний облік і контроль дебіторської заборгованості на підприємстві; розглянути шляхи вдосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

Дата видачі завдання «02» травня 2022р.

Керівник кваліфікаційної
роботи бакалавра

Підпис

О. А.Скорба

Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

Підпис

А. В.Самоброд

Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	9
1.1 Сутність та поняття дебіторської заборгованості	9
1.2 Теоретичні аспекти контролю дебіторської заборгованості	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОВ «ЗАКРОМА ПЛЮС».....	21
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства	21
2.2 Первинний, синтетичний та аналітичний облік і контроль дебіторської заборгованості на підприємстві.....	26
2.3 Шляхи вдосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві	33
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	45

ВСТУП

Будь-які боргові зобов'язання, які виникають у ході реалізації продукції, робіт та послуг контрагентам прийнято називати дебіторською заборгованістю. Саме за рахунок вчасного погашення таких зобов'язань підприємство може функціонувати та провадити далі господарську діяльність закупаючи нове обладнання, замовляючи ресурси, знижуючи податкові зобов'язання тощо. На основі цього актуальність питання обліку та ефективного управління вартістю дебіторської заборгованості не є знижується.

Тематика обліку та контролю дебіторської заборгованості поміж вітчизняних та закордонних вчених є досить досліджуваною. Окремі приділяють значну увагу теоретичним аспектам, наприклад визначенням сутності поняття дебіторська заборгованість займалися Білик М.Д [6], Матицина Н.О [5], Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. [10], Бернер І., Коллі Ж.К. [12]. Додаткову класифікацію дебіторської заборгованості пропонували Ковальов В.В. [19], Євлаш Т. [21], Кіндрат І., Клімак В. та Луців Н. [18], Нашкерська Г.В. [20], тощо. Питанням управління дебіторської заборгованості та контролю за її сумами досить багато уваги приділяли Паянок Т.М. [23], Москалюк Г.О. [39], Адамович Н. та Чернишова Н. [24] та багато інших. Проте практика показує, що не всі підприємства наслідують навіть нормативні рекомендації не акцентуючи увагу на додатковій класифікації дебіторської заборгованості для розробки заходів щодо управління нею. Враховуючи це мета роботи полягає у аналізі теоретичних основ щодо обліку так контролю дебіторської заборгованості та визначенні практичних рекомендацій, враховуючи мінливі умови у яких господарюють вітчизняні підприємства.

Для виконання поставленої мети роботи були визначено виконання таких завдань, як:

- дослідити теоретичні аспекти обліку і контролю дебіторської заборгованості;
- надати загальну інформацію про підприємство, розрахувати та проаналізувати основні показники діяльності підприємства;
- дослідити організацію первинного, синтетичного та аналітичного обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві;
- розробити шляхи вдосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних аспектів та організація обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

Об'єктом дослідження є організація бухгалтерського обліку і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «ЗакромаПлюс».

З метою розкриття сутності теми дослідження були використані методи: аналізу та синтезу (при дослідженні наукової літератури), систематизації (при формуванні підходів та виокремленні подібності думок); порівняння (при аналізі міжнародних стандартів та вітчизняних положень); метод коефіцієнтів (при розрахунку показників фінансової стійкості підприємства та при розрахунку коефіцієнта сумнівних боргів); метод узагальнення (при формуванні висновків на основі виявлених переваг та недоліків існуючої системи обліку на досліджуваному підприємстві).

Інформаційну базу дослідження становили нормативно правові акти (НП(С)БО, МСБО, інструкції, рекомендації, тощо), праці вітчизняних та закордонних вчених сферою дослідження яких стала дебіторська заборгованість, фінансова звітність та первинна документація ТОВ «Закрома Плюс».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Сутність та поняття дебіторської заборгованості

Діяльність всіх підприємств побудована на цивільно-правових відносинах, які формуються між виконавцем та замовником товарів, робіт або послуг. Саме такі обмінні операції слугують створенню оптимального обсягу грошових коштів на підприємстві необхідних для погашення його поточних витрат з метою для забезпечення виробничого процесу, що тим самим характеризує його платоспроможність. У науковій літературі при виникненні боргових зобов'язань такі прийнято називати дебіторською заборгованістю, яка виступає у вигляді боргу еквівалентній тій сумі коштів, яка не була сплачена виконавцю відповідно до виписаних ним первинних документів.

Наукова література характеризується різними підходами, це стосується і поглядів щодо трактування основного понятійного апарату терміну «дебіторська заборгованість» і особливостей його оцінки та обліку. Тому спочатку пропонуємо дослідити трактуванням сутності поняття «дебіторська заборгованість». Для цього нами були досліджені наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, а також нормативні акти, які регламентують облік, аналіз та визнання дебіторської заборгованості. Концептуальний аналіз поняття «дебіторська заборгованість» відображений у таблиці 1.1.

Аналіз підтверджує той факт, що погляди науковців різняться в залежності від сфери в якій працюють чи проводять дослідження, наприклад Дубровська Є.В визначає сутність дебіторської заборгованості в межах сум вилучених коштів з обігу підприємства, які мають юридичне підтвердження, що ідентифікує таку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [13]. Тоді як Макаров В.Г., Білоусов М.С трактують дебіторську заборгованість як неоплачені суми грошових коштів у термін визначений договірними умовами [14].

Таблиця 1.1 – Вітчизняний та закордонний підхід до трактування сутності поняття «дебіторська заборгованість»

№ з/п	Автор (джерело)	Сутність
Нормативне трактування		
1	П(С)БО 10 п. 4 «Дебіторська заборгованість» [2]	Дебіторська заборгованість являє собою загальну суму заборгованостей, яка виникла внаслідок минулих подій від юридичних та фізичних осіб внаслідок несвоєчасної сплати грошових коштів
2	П(с)БО 13 п. 4 «Фінансові інструменти» [4]	Дебіторська заборгованість являє собою таку суму грошових коштів, яка виникає внаслідок передачі активів (робіт, послуг) боржнику, але не виступає активом для продажу
3	МСБО 39 п. 9 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [1]	Дебіторська заборгованість є похідним фінансовим активом, який характеризується його фіксованими сумами (відповідно до умов раніше укладеного договору). Така заборгованість має бути визначено, проте не має котирувань на активному ринку
Вітчизняний підхід		
1	Матицина Н.О [5, с. 48]	Дебіторська заборгованість являє собою грошову неспроможність суб'єкта господарювання сплатити за отримані послуги чи відвантажені товари, строк оплати яких відповідно до умов договору минув
2	Білик М.Д [6, с. 28]	Дебіторська заборгованість являє собою фінансовий актив підприємства, який має юридичне право (на основі договору) отримувати грошові кошти від іншого підприємства
3	Гуня В.О [7]	Дебіторська заборгованість являє собою елемент показника результативності підприємницької діяльності та є невід'ємною складовою його кредитної діяльності
4	Коренева І.Н. [8]	Дебіторська заборгованість є складовою оборотного капіталу, та виглядає, як комплекс умов щодо строків та особливостей оплати до замовників товарів, робіт чи послуг
Закордонний підхід		
1	Стоун Д., Хітчинг К. [9]	Дебіторська заборгованість являє собою загальну суму коштів, яку винні фізичні та юридичні особи підприємству внаслідок письмо затверджених між ними взаємовідносин
2	Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. [10]	Дебіторська заборгованість являє собою загальну суму боргів, яку мають перед суб'єктом господарювання громадяни, фізичні чи юридичні особи за раніше отримані товари та послуги
3	Бланк І. О. [11]	Дебіторська заборгованість являє собою борг за отримані але несплачені товари чи роботи
4	Бернер І., Коллі Ж.-К. [12]	Дебіторська заборгованість являє собою боргові вимоги до замовника товарів чи послуг, який виступає виконавцем обов'язку щодо його сплати у визначені договором строки

Джерело: складено автором

Проте загальний підхід є ідентичним та характеризує дебіторську заборгованість як загальну суму активів, яку заборгував контрагент, на умовах

раніше укладено договору, за відвантажені товари та/або надані роботи/послуги.

Також у вище наведеній таблиці були висвітлені основні нормативно-правові акти, які регламентують особливості обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах. Звичайно, такий перелік не є вичерпним, адже важливо у ході здійснення господарської діяльності також враховувати вимоги Цивільного та Податкового кодексів, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положення НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», тощо.

Визнаємо, що понятійний апарат всіх аспектів які стосуються обліку дебіторської заборгованості визначений у НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Відтак, нами був акумульований понятійний апарат визначеного терміну, а його результати відображені у рисунку 1.1.

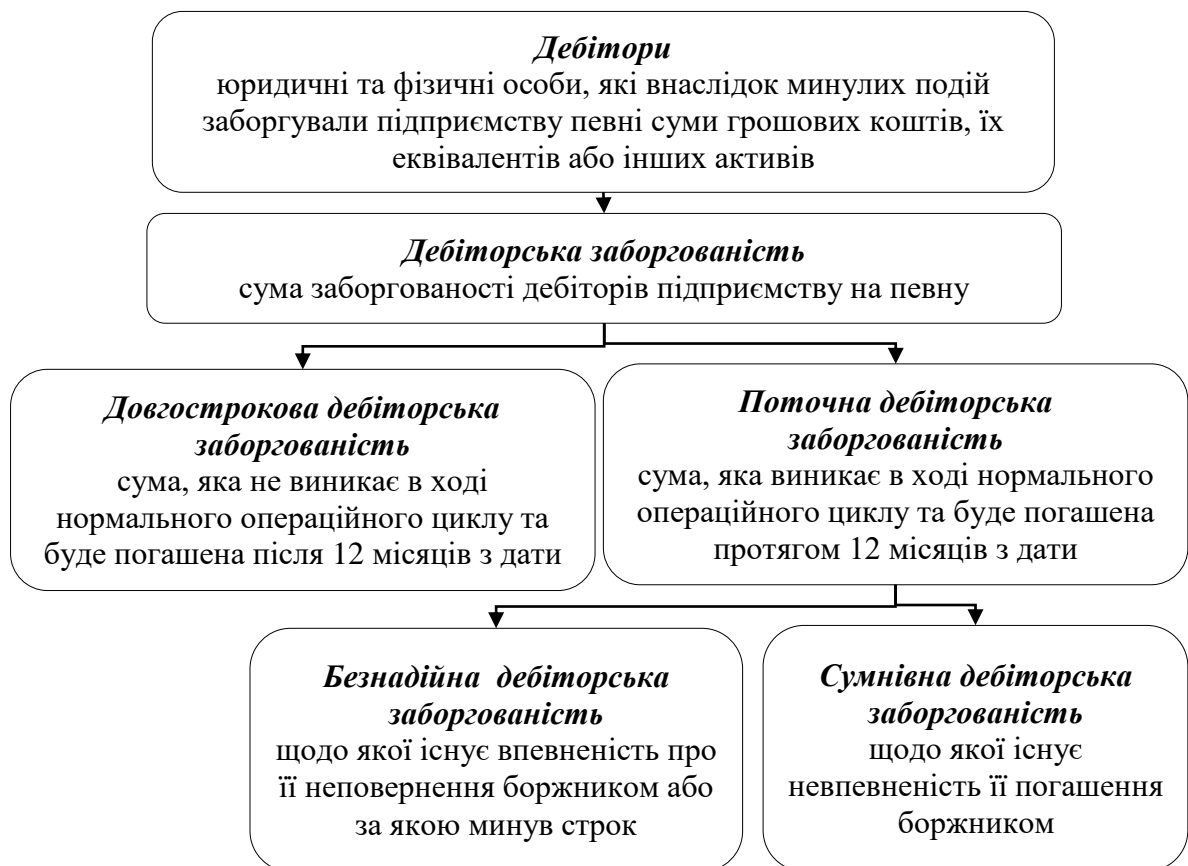

Рисунок 1.1 – Структурована схема понятійного апарату НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»

Джерело: складено автором на основі [2]

Відтак, саме НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначена основна класифікація дебіторської заборгованості на поточну та довгострокову, проте у ході аналізу наукових праць були визначено що підходи науковців різняться не лише у трактуванні сутності такого поняття, про що зазначалося нами раніше, але й до класифікації [2]. Так, наприклад, Волостникова А.Ю. пропонує розрізняти дебіторську заборгованість не лише за тривалістю, але й враховувати види дебіторів, регулярність угод, ступень ризику та характер діяльності відповідно до якої виникла така заборгованість [15]. Тоді як Пінчук Т.А. та Попазова О.В. акцентують на імплементації у господарську діяльність підприємств таких видів дебіторської заборгованості як: за своєчасністю погашення, за строками позивної давності та за особливими видами (наприклад відстрочені податкові активи та витрати майбутніх періодів) [16, 17].

У роботі Кіндрат І., Клімак В. та Луців Н. було підтримано наукову думку попередніх науковців та наголошено на необхідності класифікації дебіторської заборгованості саме за своєчасністю оплати, аргументуючи це тим, що саме аналіз таких статей дає змогу приймати управлінські рішення щодо продовження діяльності з контрагентом та визначення подальших умов співпраці [18]. Окремої уваги заслуговують науковці, які пропонують класифікувати дебіторську заборгованість за термінами її погашення (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Запропонована класифікація вітчизняних науковців дебіторської заборгованості враховуючи терміни її погашення

Ковальов В.В. [19]	Нашкерська Г.В. [20]	Євлаш Т. [21]
– 0-30 днів;	– 0-30 днів;	– 0-30 днів; 30-60 днів; 60-90 днів; 90-120 днів;
– 31-60 днів;	– 31-60 днів;	– 120-150 днів; 150-180 днів; 180-210 днів; 210-240 днів;
– 61-90 днів;	– 61-90 днів;	– 240-270 днів; 270-310 днів; 310-340 днів; 340-365 днів;
– 91-120 днів;	– 91-365 днів;	– > 365 днів
– >120 днів	– > 365 днів	

Джерело: складено автором

Проте, вважаємо що така деталізація може лише збільшити трудомісткість бухгалтерського процесу та збільшить період обробки бухгалтерської інформації. Якщо для підприємства не достатнім є розмежування на потому (до 12 міс) та довгострокову (більше 12 міс) то пропонуємо звузити терміни погашення визначенні в таблиці 1.2. строком до 6 місяців, до одного року та до трьох років.

Так, нами були апробовані результати наукових досліджень щодо класифікації дебіторської заборгованості, які знайшли своє відображення у додатку Б. Проте, зазначимо, що єдиного підходу між авторами не існує, що пов'язане в першу чергу з різними видами діяльності підприємств, що змушує класифікувати дебіторську заборгованість з точки зору зацікавлених сторін та у тому світлі, який надасть вичерпний аналіз щодо основних боржників, загальних сум, ймовірних строків погашення, тощо.

На противагу тим аспектам дебіторської заборгованості, які можна видозмінювати враховуючи вид діяльність, кількість дебіторів та їх види, існують ті, які є визначеними на державному рівні. В першу чергу це стосується визнання дебіторської заборгованості та її оцінки.

Щодо визнання такої заборгованості активом, то тут обліковий персонал всіх підприємств, установ та організацій (окрім бюджетних) має керуватися вимогами НП(С)БО 10 (рисунок 1.2).

Так, відповідно до НП(С)БО 10 дебіторська заборгованість може бути визнана оборотним або необоротним активом, все залежить від терміну її погашення, тоді як основною умовою визнання такої активом має бути ймовірність економічних вигід, які підприємство може отримати у майбутньому.

Раніше згаданими нормативно-правовими актами також регламентується процес оцінки дебіторської заборгованості. На думку Цегельник Н.І. більшість вітчизняних підприємств у своїй діяльності керуються саме вимогами НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», відповідно до якого на балансі підприємства така заборгованість визнається за

первісною вартістю, тоді як вимоги НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» визначає таке зарахування за фактичною собівартістю, а МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» за справедливою собівартістю.

Рисунок 1.2 – Умови визнання дебіторської заборгованості активом відповідно до НП(С)БО 10

Джерело складено на основі [2]

Такими нормативними актами розрізняються й інші етапи оцінки дебіторської заборгованості, наприклад оцінка дебіторської заборгованості на дату балансу відображається за чистою вартістю реалізації (відповідно до п.7 НП(С)БО 10), як різниця між балансовою та теперішньою вартостями (відповідно до п.33 НП(С)БО 13) та за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка (відповідно до п. 66 МСБО 39).

Списання дебіторської заборгованості з балансу передбачена лише п. 8 НП(С)БО 10 та передбачає списання лише сумнівної заборгованості. Така операція може бути відображена за одним із двох запропонованих методів:

– Метод прямого списання, який полягає у списанні повної суми безнадійної заборгованості (у бухгалтерському обліку це відображається по дебету рахунку 944 «Сумнівна та безнадійні борги» та кредиту рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»);

– метод резервування, який полягає у створенні резерву сумнівних боргів.

Таким чином, нами був проведений теоретичний аналіз особливостей відображення в обліку дебіторської заборгованості який показав, що така категорія є найбільш обговорюваною у наукових колах. В першу чергу це пов'язано з тим, що це ті кошти підприємства, які він очікує отримати за раніше надані товари, роботи чи послуги, хоча при цьому може існувати ймовірність неповернення такої внаслідок різних факторів. Господарська діяльність суб'єктів господарювання у ділянці обліку дебіторської заборгованості може керуватися різними нормативними актами, проте більшість науковців у своїх дослідженнях акцентують увагу на використанні та найбільшій актуальності саме НП(С)БО 10. Отже, аналіз також показав, регламентованими залишаються питанням визнання та оцінки дебіторської заборгованості, тоді як класифікувати таку заборгованість підприємства можуть самостійно в залежності від специфіки їх діяльності відобразивши це у робочому плані рахунків.

1.2 Теоретичні аспекти контролю дебіторської заборгованості

Глобалізація економіки змусила суб'єктів господарювання вдаватися до незліченних стратегій, щоб збільшити свої господарські операції, завоювати перевагу поміж конкурентів та сформувати позитивну думку у споживачів товарів, робіт чи послуг. Так, для розвитку підприємництва та

збереження конкуруючих переваг на ринку суб'єкти господарювання повинні досліджувати нові інструменти, для покращення власних позицій. Проте, Паянок Т.М. наголошує на тому, що сучасному бізнесу особливу увагу необхідно звернути не лише на створенні додаткових переваг продукції чи послуг, але й акцентувати увагу на належному управлінні дебіторською заборгованістю для мінімізації ймовірності її надмірного накопичення та унеможливлення фактів виникнення безнадійної заборгованості [23].

Тоді як Москалюк Г.О. для ефективного управління дебіторською заборгованістю вбачає впровадження лише один одного інструменту – контролю [39]. На його думку розробка комплексу заходів для моніторингу потенційних дебіторів та пошуку додаткових покупців і замовників товарів, робіт або послуг дасть змогу скоротити ризик несплати боргів, а отже позитивно відобразиться на платоспроможності підприємства.

Погашення боргу має вирішальне значення для стану ліквідності будь-якої компанії, тому боржнику і кредитору важливо домовитися про те, як будуть врегульовані їх фінансові зобов'язання. Одним із інструментів такого врегулювання виступають умови та строки оплати визначені договором купівлі-продажу товарів або договором надання послуг. Хоча практика свідчить, що таким пунктам особливої уваги не приділяють а при заключенні договору не розглядають ймовірність настання такої заборгованості, проте податкові експерти Адамович Н. та Чернишова Н. наголошують на необхідності приділення більшої уваги таким аспектам, адже саме правильно оформлений договір може позитивно вплинути на результат судового позову проти боржника, що відповідно збільшить суми обігових коштів [24].

Волковицька О. М. також наголошує на необхідності контролю розрахунків з покупцями та замовниками та визначає, що ефективними методами контролю є [29]:

– чіткість у визначенні термінів прострочених залишків у розрізі кожного дебітора та порівнянні їх з аналогічними даними минулих періодів та загальними нормами по галузі;

– періодичний перегляд граничних сум реалізації товарів чи наданні послуг, виходячи з аналізу показників фінансово-економічної діяльності контрагента;

– ймовірність внесення застави за порушення строків оплати за відвантажені товари чи надані послуги.

На думку Василюк М.М. ефективність контролю за дебіторською заборгованістю в першу чергу залежить від виконання його основних чотирьох етапів [30]. Де сутність першого етапу полягає у встановленні граничних норм запланованих показників; другий етап ґрунтується на безпосередній оцінці таких показників у межах реального часу; третій етап полягає у зіставленні отриманих даних з плановими в результаті чого управлінський персонал має визначити фактори впливу на виявлені коливання та запропонувати шляхи вирішення проблем у довгостроковій та короткостроковій перспективі.

Шевченко В.В. наголошує, що при управлінні дебіторською заборгованістю, серед іншого, слід враховувати таке, кредитоспроможність клієнта, моніторинг заборгованості, план санкцій для неплатників, політика щодо безнадійної заборгованості та, можливо, факторинг боргу [25].

Відтак, процес контролю за дебіторською заборгованістю являє собою комплекс заходів, які покликані створити безперебійний процес постачання, виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг. Вважаємо, що такі заходи можуть бути ефективними лише за умови тісної співпраці з відділом бухгалтерії, адже необхідно проводити кількісний аналіз дебіторської заборгованості, аналізувати особливості бухгалтерського обліку на підприємстві та порівнювати з чинними нормативними вимогами, перевірити процес створення резерву сумнівних боргів та впевнитися у його правильності.

Тісна співпраця з відділом бухгалтерії пояснюється тим, що основними джерелами контролю за дебіторською заборгованістю є дані бухгалтерського обліку, зокрема це [23, с. 60]:

- договори купівлі-продажу товарів, договори про надання послуг чи виконання робіт;
- рахунки, видаткові накладні, товаро-транспортні накладні, податкові накладні, акти виконаних робіт (послуг), тощо;
- журнали та відомості про виникнення заборгованості та їх списання з балансу підприємства, тощо.

Відтак, джерелами контролю дебіторської заборгованості можуть бути будь-які первинні документи, які підтверджують факт здійснення господарської діяльності на підприємстві, а також банківські виписки, прибуткові касові ордери, та інші. Вже на етапі аналізу таких джерел та їх дзеркального відображення у бухгалтерських програмних продуктах можуть виникнути сумніви про точність та достовірність даних відображених у обліку, на це може вплинути як і людських фактор ненавмисної похибки, так і умисне викривлення інформації з боку працівників відділу бухгалтерії.

Загалом Мурашко В.М. визначає що при контролі за розрахунками з постачальниками та підрядниками контролери можуть керуватися такими методичними прийомами як [31]:

- фактична перевірка відвантаження продукції зі складу, виконання робіт чи надання послуг;
- контроль за визначенням і обґрунтуванням встановлених цін на виконані роботи;
- контрольне вибіркове зіставлення;
- зустрічна перевірка первинних документів;
- логічна і економічна перевірка документів;
- перевірка суті і змісту первинних документів та порівняння їх наявності у зведених документах;
- перевірка відповідності первинних документів даним облікових регістрів;
- взаємний контроль операцій з дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги;

– перевірка обґрунтованості кореспондуючих рахунків.

Відтак, в результаті проведеного дослідження контролером мають бути узагальнені результати контролю дебіторської заборгованості, які відображаються у вигляді систематизованого групування виявлених недоліків, тоді як керівництво має опрацювати такі та визначити комплекс заходів, які б скоротили рівень заборгованості у загальній сумі активів у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Одним із таких заходів Підвисоцька Л.Я. вбачає розробку та впровадження кредитної політики, яка повинна включати умови кредитування, період платежів та політику щодо стягнення дебіторської заборгованості [26]. Ключ Ю.І. також рекомендує компаніям у роботі з дебіторами встановлювати наступне: оцінку кредитоспроможності клієнта, умови кредитування та ефективну процедуру стягнення [27].

Фахівець бухгалтерського обліку Онищенко В. визначає, що працівники бухгалтерії також можуть брати участь у заходах для мінімізації дебіторів, наприклад шляхом регулярний дзвінків нагадувань, надсилання електронних листів, формувань актів звірок [28]. На його думку це не тільки розширює можливість своєчасного отримання грошей, але й змушують боржників вчасно виконати умови договору.

Тобто, управління дебіторською заборгованістю є ключовим компонентом управління оборотним капіталом будь-якої компанії. Після того, як компанія надає кредит своїм клієнтам, вона повинна знати про свою схильність до ризику, такого як безнадійна заборгованість, тоді як грошовий потік має вирішальне значення для ведення бізнесу, тому його можна назвати двигуном, який керує бізнесом, але прострочені рахунки можуть гальмувати такий процес, який є грошовим потоком.

Отже, проведений аналіз дав змогу підтвердити необхідність проведення контролю за дебіторською заборгованістю, який сприяє: розробці комплексної політики щодо дебіторської заборгованості та умов продажу; ретельній та об'єктивній кредитній оцінці клієнтів (встановлення різниці між клієнтом,

який відповідає вимогам і готовий виконати кредитні зобов'язання, і клієнтом, який купує більше, але не виконує своєчасні графіки платежів); ефективному відстеженню та моніторингу заборгованості до того як вони стають простроченими; підвищенню навичок та компетенції відділу бухгалтерії.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОВ «ЗАКРОМА ПЛЮС»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

Діяльність торговельних підприємств є важливою складовою реалізації суспільних відносин, адже такі забезпечують їх необхідними продовольчими ресурсами для задоволення потреб та бажань споживачів. Окрім цього на думку Громової Т.М. торговельні підприємства (які можуть бути оптовими та роздрібними) є такими, які акумулюють найбільшу кількість дебіторської заборгованості, що пов'язано в першу чергу із подовженням строків оплати за договорами поставки [40]. Саме завдяки варіюванню таким інструментом конкурентоздатність торговельного підприємства підвищується, що може як позитивно відобразитися на фінансових результатах діяльності, так і сприяти надмірному накопиченню сум дебіторської заборгованості, що у подальшому може призвести до банкрутства.

Відтак, було прийнято рішення перевірити вищенаведену теорію, тому об'єктом дослідження стало торговельне підприємство (ТОВ «Закрома Плюс» – назву змінено). Дане підприємство займається оптовою поставкою овочів та фруктів до ресторанів та розважальних комплексів Сумського району, а також має власні роздрібні магазини.

ТОВ «Закрома Плюс» почало свою діяльність у 2015 році, і за цей період управлінському персоналу вдалося розширити ринки збуту та товарний асортимент продукції. Відтак, раніше підприємство займалося торгівлею з лотків на ринках звичайний асортиментом (картопля, морква, яблука, груші, редис, зелень, тощо), після вдалого маркетингового кроку щодо безкоштовної доставки оптової кількості овочів та фруктів кількість замовників продукції зросла, а отже це вплинуло на товарний асортимент.

На сьогоднішній день, ТОВ «Закрома Плюс» реалізує зелень, овочі та гриби, горіхи та сухофрукти, соуси та спеції, фрукти та екзотичну продукцію.

Основними замовниками продукції є ТОВ «Шафран і К», ТОВ «Віталонг», ТОВ «Мушлярія», ТОВ «КрейзіЛенд», ТОВ «Здибанка і К», тощо та велика кількість фізичних осіб підприємств.

На думку керівництва підприємство досить ефективно справляється з викликами які є результатом нестабільної економічної ситуації в країні, та планує розширювати власну діяльність на весь Сумський регіон. Проведемо дослідження фінансового стан підприємства з метою оцінки його фінансово-економічних можливостей.

На першому етапі дослідимо ліквідність підприємства, адже саме розрахунок таких показників є свідченням швидкої адаптації ТОВ «Закрома Плюс» до мінливих умов та здатністю перетворити власні активи підприємства на грошові кошти (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Показники ліквідності ТОВ «ЗакромаПлюс» за 2019-2020 роки

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт покриття	27,9	26,0	16,6
Коефіцієнт швидкої ліквідності	15,4	12,7	8,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	14,3	12,1	8

Узагальнюючи інформацію подану у таблиці зазначимо, що при нормативному значенні коефіцієнта покриття у 2 умовні пункти, представлені дані є значно більшими, що є свідченням задовільної структури балансу та підтвердженням спроможності погашення поточних зобов'язань ТОВ «Закрома Плюс». Наступний проаналізований показник є також значно вищим за властиве йому нормативне значення (1 умовний пункт) та свідчить про своєчасність розрахунків з дебіторами, проте також відмітимо, що динаміка є спадаючою, проте досі знаходиться в межах допустимих значень. Коефіцієнт абсолютної ліквідності свідчить про зростання дебіторської заборгованості ТОВ «Закрома Плюс» тому актуалізується питання ймовірності підприємством негайно сплачувати власні боргові зобов'язання.

Наступним етапом є дослідження показників платоспроможності ТОВ «Закрома Плюс» (табл.2.2), такі показники в першу чергу свідчать про можливість підприємством виконувати власні зобов'язання.

Таблиця 2.2. – Показники платоспроможності ТОВ «ЗакромаПлюс» за 2019-2020 роки

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт автономії	0,96	0,95	0,93
Коефіцієнт фінансування	0,05	0,06	0,07
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,96	0,96	0,94
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,91	0,89	0,88

Результати розрахунку коефіцієнту автономії знаходять в середньо вище за нормативне значення на 0,45 умовних пунктів, проте якщо в результаті господарської діяльності 2019 року можна було стверджувати про повну фінансову незалежність, проте станом на 2021 рік скорочення такого показника не є позитивним для підприємства.

Щодо коефіцієнта фінансування, то відзначимо про незмінність сум власного капіталу ТОВ «Закрома Плюс» та незначне підвищення (у розмірі 0,01 умовних пункти) сум позикового капіталу. Розрахунок наступного показника свідчить про рівень забезпеченості торговельного підприємства власними оборотними коштами, тоді як розрахований коефіцієнт знаходиться на досить високому рівні, проте увагу керівництва варто звернути на незначні коливання.

Скорочення коефіцієнту маневреності власного капіталу ТОВ «Закрома Плюс» є свідченням зменшення сум капіталу, яка була вкладена в оборотні активи.

Надалі проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «Закрома Плюс» (табл.2.3). Першим показником, який характеризує ділову активність ТОВ «Закрома Плюс» є коефіцієнт оборотності активів. Так, роблячи узагальнений аналіз розрахованого показника (враховуючи спад) торговельне

підприємство може перевести активи, які знаходяться у його власності у ліквідні кошти.

Таблиця 2.3 – Показники ділової активності ТОВ «Закрома Плюс» за 2019-2021 роки

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт оборотності активів	0,94	0,87	0,66
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	25,7	26,43	15,21
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	42,32	32,06	36,01
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	17	22	10
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	14	14	23
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,53	1,56	1,05
Коефіцієнт оборотності основних засобів	12,81	8,54	6,04
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,98	0,92	0,7

Тоді як коефіцієнт оборотності матеріальних запасів демонструє, що ТОВ «Закрома Плюс» розробило досить ефективну політику щодо закупівлі товарів та їх реалізації, адже розрахований показник знаходиться вище нормативного значення (1), а отже можна стверджувати про швидку реалізацію продуктів харчування на складах ТОВ «Закрома Плюс». Відзначимо результати діяльності 2021 року, який ознаменувався для торговельного підприємства скорочення на 0,48 пунктів, що є результатом скорочення попиту на пропоновану ним продукцію.

Аналогічний спад прослідковується у показниках оборотності основних засобів та власного капіталу. Так, перший показник свідчить про старіння матеріально-технічної бази ТОВ «Закрома Плюс» та важливість її оновлення у короткостроковій перспективі, тоді як другий визначений показник свідчить про ефективність використання капіталу, проте необхідність звернути увагу на причини його коливання.

Досить важливими для нашого подальшого дослідження є показники оборотності кредиторської та дебіторської заборгованостей. Відтак, те що стосується дебіторської заборгованості то розраховані дані свідчить, про кількість боржників у ТОВ «Закрома Плюс» зростає з кожним роком, що

відповідно збільшує термін її погашення. Піковим роком для торговельного підприємства став 2020 рік, адже показник оборотності знизився на 10,26 пунктів, тоді як вже протягом 2021 року за допомогою управлінських рішень цей показник був збільшений на 3,95 пункти у порівнянні з 2020 роком. Зауважимо, що такий стан речей пропорційно відобразився на оборотності кредиторської заборгованості та термінах її погашення, а власні зобов'язання ТОВ «Закрома Плюс» оплачує у 23-х денний термін, тоді як протягом 2019-2020 років максимальний термін сплати становив 14 днів.

І останнім етапом оцінки фінансової стабільності підприємства, вважаємо, є розрахунок показників рентабельності (табл.2.4).

Таблиця 2.4 – Показники рентабельності ТОВ «Закрома Плюс» за 2019-2021 роки

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт рентабельності активів	0,031	0,031	0,035
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,032	0,034	0,037
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,033	0,037	0,053
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,089	0,057	0,106

Результати розрахунків свідчать що загальна динаміка показників рентабельності є позитивною. Так, щороку підприємство збільшує суми акумульованого прибутку та демонструє ефективну господарську діяльність. Рентабельність продукції, яку реалізує ТОВ «Закрома Плюс» також зростає, що підтверджує факт контролю над рівнем витрат для отримання достатнього рівня доходу.

Звичайно варто відмітити про зменшення всіх проаналізованих показників у динаміці, про це таки й факт є результатом пандемії, яка скоротила кількість поставок до ресторанів та розважальних комплексів з середини 2019 року до кінця 2020 року внаслідок заборони працювати таким підприємствам та наданням послуг харчування лише «на виніс», що вплинуло

тимчасову відмову від ведення такими господарської діяльності, що пропорційна вплинуло на фінансові показники ТОВ «Закрома Плюс».

Отже, аналіз фінансових показників діяльності ТОВ «Закрома Плюс» показав, що підприємство налагоджує додаткові ринки збуту та адаптується до сучасних умов ринку, проте окремі макроекономічні фактори все таки змогли негативно відобразитися на розрахованих показниках, зокрема це стосується дебіторської та кредиторської заборгованостей.

2.2 Первинний, синтетичний та аналітичний облік і контроль дебіторської заборгованості на підприємстві

Обліковий процес на ТОВ «Закрома Плюс» функціонує за допомогою трьох облікових працівників. Право підпису первинних документів, звітності а також можливість представляти інтереси керівництва у органах податкової, статистичної та інших служб має головний бухгалтер. Посадовою інструкцією визначено, що така робота має забезпечувати: своєчасну сплату податкових платежів, нарахування та виплати заробітної плати працівникам та інших виплат (відпускних, лікарняних тощо), подання звітності (внутрішньої та законодавчо визначеної), контроль за нормами витрачання палива та його наявності, контролювати та аналізувати результати інвентаризації на складах, забезпечувати всебічний аналіз господарської діяльності підприємства.

Окрему увагу слід приділити фахівцю з запасів, саме він контролює поставки продуктів харчування, їх якість та кількість у відповідності до заявок, візує видаткові накладні щодо відвантаження товарів, проводить інвентаризації та складає проміжну управлінську звітність (1 раз на 2 тижні) щодо сум понесених збитків внаслідок порчі продукції, тощо.

Керівництвом досліджуваного торговельного підприємства особливу увагу було приділено ділянці дебіторської заборгованості, про це свідчить закріплення окремого спеціаліста відділу бухгалтерії. На думку керівництва,

саме своєчасна робота з дебіторами може пришвидшити оплату за відвантажені продукти харчування.

Так, операційний день бухгалтера з дебіторської заборгованості починається з внесення банківських виписок за попередній день у дві бухгалтерські програми. 1С. Підприємство функціонує на підприємстві для узагальненого обліку, тобто поставки відображають єдиною сумою за дебетом рахунку 28 «Товари» та кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». На думку головного бухгалтера програмний продукт 1С.Підприємство не підходить для відображення операцій щодо руху товарів на/з складу ТОВ «Закрома Плюс», тоді як сумовий облік у 1С. полегшує процес формування балансу у кінці звітного періоду. Додатковим бухгалтерським програмним продуктом є Poster. Саме в цій програмі вводяться накладні на оприбуткування товарів (з визначенням виду товару, кількості, ціни за 1 кг, та загальної вартості) та формуються накладні на їх відвантаження. Також Poster полегшує роботу бухгалтера з дебіторської заборгованості щодо аналізу найбільш ризикових підприємств (з найбільшою дебіторською заборгованістю) аналізуючи суми боргу та формуючи автоматично АВС-аналіз. Загалом робота бухгалтера з дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс» має забезпечувати:

- вчасне відображення банківських виписок у всіх бухгалтерських програмних продуктах;
- внесення накладних щодо поставки товарів на склад торговельного підприємства;
- контроль за видатковими накладними для замовників продуктів;
- системна робота з дебіторами (дзвінки нагадування, листування, підписання акту взаєморозрахунків, укладання додаткових договорів на подовження строків сплати заборгованостей, тощо);
- здійснення інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– формування проміжної звітності для керівництва щодо сум поточної, довгострокової та безнадійної заборгованостей;

– збір, обробка та систематизація первинної документації у реєстри (при закінченні періоду передання таких документів у архів для зберігання протягом 3-х річного періоду), тощо.

Нами були визначені основні компоненти, які стосуються дебіторської заборгованості та мають бути відображені у обліковій політиці для дотримання таких принципів бухгалтерського обліку, як: послідовності, своєчасності та повного висвітлення (табл.2.5).

Таблиця 2.5 – Наявність основних компонент дебіторської заборгованості у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс»

Компонент	Нормативні вимоги	ТОВ«Закрома Плюс»
Вид діяльності	Перелік видів діяльності має безпосередній вплив на вибір ДЗ на яку буде нараховуватися РСБ	+
Визнання та оцінка	При ймовірності отримати у майбутньому економічні вигоди та достовірності визначення ДЗ	+
Форма ведення обліку	Наприклад, меморіально-ордерна, журнально-ордерна, комп'ютеризована; для ідентифікації форм ведення бухгалтерського обліку	+
Класифікація та аналітика ДЗ	Така класифікація слугує для управлінських потреб, а на її основі впроваджуються аналітичні рахунки ДЗ	–
Визнання сумнівної ДЗ	Перелік критеріїв визнання, наприклад: прострочений термін погашення (за наявності договору та/або рахунку); банкрутство замовника (постанова суду)	–
Особливості нарахування РСБ	Визначається метод нарахування РСБ, терміни та підстави	±
Визнання безнадійної ДЗ	Відповідно до вимог чинного законодавства	+
Списання безнадійної ДЗ	Визначається поетапний порядок (письмове обґрунтування доцільності, наказ керівника (на підставі результатів інвентаризації)	–
Особливості проведення інвентаризації	На початку року затвердження графіку інвентаризації ДЗ	+
Особливості внутрішньо-господарського контролю	З метою систематизованого контролю для переконання у точності та достовірності даних відображених у проміжній звітності та у бухгалтерських програмних продуктах	–

Примітка: ДЗ – дебіторська заборгованість; РСБ – резерв сумнівних боргів

Відповідно до таблиці видно, що окремі компоненти, які стосуються дебіторської заборгованості були висвітлені у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс», зокрема це стосується: визнання та оцінки дебіторської заборгованості відповідно до норм передбачених П(С)БО 10, комп'ютеризованої форми ведення обліку, нарахування сумнівного боргу за абсолютною сумою такого боргу, визнання безнадійної дебіторської заборгованості керуючись НП(С)БО 10 та ст.14 Податкового кодексу України та проведення інвентаризації сум дебіторської заборгованості один раз на рік.

Проте досі не визначеними питаннями залишаються класифікації дебіторської заборгованості та її аналітика. Відтак, аналіз робочого плану рахунків ТОВ «Закрома Плюс» показав, що на торговельному підприємстві додаткових аналітичних рахунків не передбачено, тоді як у обліку використовуються такі рахунки як:

- рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» – узагальнює кількісні дані сум дебіторської заборгованості від вітчизняних контрагентів (адже використовується лише субрахунок 361);

- рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» – узагальнює дані за заборгованістю за виданими авансами (рахунок 371), з підзвітними особами (рахунок 372), та з іншими дебіторами (рахунок 377).

На думку бухгалтерії ТОВ «Закрома Плюс» додаткової аналітики їх діяльність не потребує адже коло замовників обмежується підприємствами та організаціями Сумського району, також вони наголошують на тому що продукція не експортується, а для управлінського обліку та контролю за вчасним погашенням заборгованостей достатньо використання раніше наведених рахунків та правильного (та ідентичного) запису Контрагентів у програмі 1С.Підприємство та Poster.

Враховуючи всі події, які склалися в Україні в період 2019-2021р. змусило ТОВ «Закрома Плюс» не лише переорієнтувати свою діяльність, наприклад, з поставок овочів та фруктів для закладів громадського харчування до розробки онлайн магазину для замовлення та безкоштовної доставки свіжої

продукції жителям м. Суми, але й змінити певні умови договору, зокрема це стосується термінів сплати від 14 днів з дня поставки до 21 дня поставки. Як показали, розраховані раніше, періоди погашення дебіторської заборгованості – це не досить ефективно вплинуло на його дотримання, після чого у 2020 році було впроваджено періодичне нагадування (смс-інформування та дзвінки) щодо накопичення сум боргу та необхідності його сплати дебіторами у короткі терміни.

Саме у цей трьох річний період на підприємстві виникли такі види дебіторської заборгованості як сумнівна та безнадійна. Відзначимо, що такі питання відображені у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс» досить поверхнево, акцентуючи увагу лише на методиці нарахування резерву сумнівних боргів та визнанні лише безнадійної дебіторської заборгованості. Вважаємо, що це є недоліком організації облікового процесу щодо дебіторської заборгованості та потребує доопрацювання з метою достовірного формування внутрішніх та зовнішніх інформаційних потоків у подальшій господарській діяльності торговельного підприємства.

Особливу увагу необхідно звернути на процес інвентаризації дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс». Так, у ході її проведення обліковий персонал керується Положеннями про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджених наказом №879 від 02.09.2014 року. Основна суть такої інвентаризації, яка відбувається станом на 01.01. кожного року, полягає у звірці первинних документів та відповідних ним записам у бухгалтерській програмі, а також точності та достовірності даних.

Особливою вимогою до бухгалтера з дебіторської заборгованості є отримання від всіх контрагентів, з якими протягом року виникали обмінні операції, підписаних актів взаєморозрахунків (додаток В). Саме цей документ підтверджує факт існування заборгованості на 31.12.20XX року. У деяких випадках дані ТОВ «Закрома Плюс» та дебітора можуть не сходитися, тому бухгалтер має у короткий термін з'ясувати причину розбіжностей та усунути її. Основною причиною розбіжностей, на думку бухгалтерів, є людський

фактор який стосується подвійного введення накладних контрагентом чи помилкової загальної суми накладних.

Якщо ж всі бухгалтерські операції з боку ТОВ «Закрома Плюс» є підтвердженими (є факт відвантаження продукції, договір поставки, тощо) перевіряється її позивна давність та визнається як сумнівна або безнадійна дебіторська заборгованість.

У ході проведення інвентаризація комісія має встановити: суми заборгованостей підзвітних осіб та достовірність таких сум; обґрунтованість дебіторської заборгованості пов'язаної з крадіжкою чи нестачею матеріальних цінностей та правильність визначених сум дебіторської заборгованості у розрізі поточної, довгострокової, сумнівної та безнадійної.

ТОВ «Закрома Плюс» ЄДРПОУ 4 3 6 6 1 8 9 5 9						
АКТ інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами «31» грудня 2020 р.						
На підставі наказу від «30» жовтня 2020 р. №118-Б проведено інвентаризацію розрахунків за дебіторською заборгованістю станом на «31» грудня 2020 р. При інвентаризації встановлено таке:						
За дебіторською заборгованістю						
Дебітор		Найменування субрахунку	Сума дебіторської заборгованості за даними бухгалтерського обліку у тому числі		Із загальної суми, вказаної в графі 4, зазначається заборгованість, за якою минув строк позовної давності	
найменування	ЄДРПОУ		всього	заборгованість, що підтверджена дебіторами		заборгованість, що не підтверджена дебіторами
1	2	3	4	5	6	7
ТОВ «Віталонг»	30760040	361	1046,38	1046,38	–	–
ТОВ «Мушлярія»	42567695	361	20597,15	20034,26	562,89	312,50
ТОВ «Трибуна Парк»	43475092	361	251,90	251,90	–	–
Разом	X	X	21895,43	21332,54	562,89	312,50
Голова комісії	директор		<i>Тимченко О.І.</i>		Тимченко О.І.	
Члени комісії:	гол. бухгалтер		<i>Мироненко А.А.</i>		Мироненко А.А.	
	бухгалтер		<i>Шишлова І.К.</i>		Шишлова І.К.	
	юрист		<i>Шангарієв А.Р.</i>		Шангарієв А.Р.	

Рисунок 2.1 – Фрагмент акту інвентаризації дебіторської заборгованості ТОВ «Закрома Плюс» на 31.12.2020 року

В результаті проведення інвентаризації формується акт, у якому визначають рахунки бухгалтерського обліку, які були проаналізовано інвентаризаційною комісією. У окремих рядках визначають суму заборгованості, яка є неузгодженою за результатами перевірки, суми безнадійної заборгованості та суми заборгованості строк позивної давності якої минув. Фрагмент акту інвентаризації ТОВ «Закрома Плюс» на 31.12.2020 року відображено на рисунку 2.1.

Отже, на думку керівництва та бухгалтерів ТВО «Закрома Плюс» процес бухгалтерського обліку та контролю за розрахунками з дебіторами є добре організований. Справді, окремі компоненти оцінки та визнання дебіторської заборгованості знайшли своє відображення у обліковій політиці торговельного підприємства, проте досі залишається не розкритими питання внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами, та окремі елементи визнання та списання дебіторської заборгованості. Також відзначимо репрезентативність бухгалтерського продукту Poster, за допомогою якого можна провести ABC - аналіз основних дебіторів та визначити тих, які потребують найбільшої уваги. Такий програмний продукт скорочує час бухгалтера на обробку бухгалтерської інформації щодо сум боргів всіх контрагентів. Тоді як подвійне дублювання бухгалтерської інформації є трудомістким, а отже виникає необхідність у оптимізації роботи бухгалтера.

Таким чином, діяльність торговельного підприємства «Закрома Плюс» є прибутковою протягом останніх років, що стало результатом пошуку новітніх інструментів торгівлі продуктами харчування. А це у свою чергу змушує до точності та використання єдиного підходу у процесі бухгалтерського обліку та контролю за станом та сумами дебіторської заборгованості.

2.3 Шляхи вдосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві

Проведене дослідження бухгалтерського обліку та контролю розрахунків з дебіторами на ТОВ «Закрома Плюс» дав змогу виокремити ті аспекти, які вважаємо позитивно відобразяться на фінансових результатах підприємства майбутніх періодів.

Так, першим на що необхідно звернути увагу – на доопрацювання облікової політики, тому всі раніше не визначені компоненти мають знайти своє відображення у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс». Запропоноване трактування компонент, враховуючи вид діяльності та специфіку торгівлі відображений у рисунку 2.2.

Компонент	Рекомендація	Результат
Класифікація та аналітика ДЗ	Класифікувати заборгованість за термінами її погашення	– Л'якості упр. рішень; – зміна методу нарах. РСБ
Визнання сумнівної ДЗ	– Прострочення термінів оплати (згідно договору); – Визнання дебітора банкрутом (копія судового рішення)	Мінімізація суперечливих питань щодо приналежності заборгованості
Особливості нарахування РСБ	Змінити метод нарахування РСБ на коефіцієнтний	Знизить трудомісткість розрахунку боргу для кожного «сумнівного» дебітора
Списання безнадійної ДЗ	I етап – наявність підтверджуючих документів; II етап – Наказ про списання безнадійної ДЗ; III етап – формування бухгалтерської довідки про списання такої ДЗ	Дотримання норм чинного законодавства
Особливості внутрішньо-господарського контролю	- Щомісячно (персоналом) - Щорічно (ревізійна комісія) - 1 раз на 2 роки – на вимогу керівництва (аудитором)	Систематичний аналіз точності та достовірності бухгалтерських та податкових даних

Рисунок 2.2 – Рекомендації щодо трактувань окремих компонент дебіторської заборгованості у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс»

Враховуючи той факт, що на думку головного бухгалтера аналіз стану дебіторської заборгованості у розрізі вітчизняних замовників та підзвітних осіб є вичерпним, все таки вважаємо що детальна класифікація дебіторської заборгованості підвищить якість облікових даних, адже створить можливість перспективного аналізу теперішніх боргів. Відтак, пропонуємо наслідувати рекомендації Ковальова В.В. [19] та Нашкерської Г.В. [20] та класифікувати дебіторську заборгованість враховуючи терміни її погашення. На поточний момент строк оплати за договором поставки для звичайних клієнтів складає 21 день від моменту відвантаження товарів, тому пропонуємо класифікувати борги підприємства таким чином:

- 1 група (рух відображається на рахунку 36): 0 – 21 день; 22 – 60 днів; 61 – 120 днів; 121 – до 365 днів;
- 2 група (рух відображається на рахунку 18): від 365 днів до 2 років;
- 3 група (рух відображається на рахунку 18) від 2 до 3 років.

Особливу увагу бухгалтерів треба звернути на дебіторську заборгованість термін позивної давності якої минув, враховуючи ст.14 ПКУ та ст. 257 Цивільного кодексу, позовна давність вважається при закінченні трьох річного терміну. Проте внаслідок поширення пандемії COVID-19 у 2020 році було внесені певні доповнення до зазначених нормативних актів. Відповідно до таких змін, якщо на підприємстві термін позивної давності припадає на час дії картини, то такий термін має бути подовжений на весь його період з метою забезпечення економічних гарантій [41]. За даними акту інвентаризації ТОВ «Закрома Плюс» у кінці 2020 року сума заборгованості за якої минув термін позивної давності становить 312,50 грн, тож бухгалтерам доцільно проаналізувати доречність віднесення такої заборгованості до такої що минув термін позивної давності, враховуючи вимоги законодавства та рекомендації податкової служби.

Іншим аспектом який потребує уваги є метод нарахування резерву сумнівних боргів. Так, відповідно до облікової політики ТОВ «Закрома Плюс» методом визначення величини резерву сумнівних боргів є застосування

абсолютної суми сумнівної дебіторської заборгованості. Проте зазначимо, що такий метод не застосовується до довгострокової заборгованості та тієї яка призначена для продажу (відповідно до п.7 П(С)БО 10). Особливість цього методу полягає у тому, що резерв має бути створений під кожного дебітора, а бухгалтер має не допустити списання дебіторської заборгованості одного підприємства за рахунок тієї суми яка нарахована під зовсім іншого дебітора. Тобто такий резерв має бути передбачений під кожного боржника.

Визнаємо, що такий метод є досить трудомістким та найбільш точним, адже вимагає розрахунку сумнівних боргів для всіх боржників окремо. Але враховуючи вид діяльності, що впливає на існування великої кількості дебіторської заборгованості у торговельних підприємств науковці радять використовуватися метод коефіцієнта сумнівності.

Так, на сьогоднішній день ТОВ «Закрома Плюс» вдається ефективно працювати над кількісними показниками дебіторської заборгованості, проте при нарощенні постачальників розрахувати під кожного дебітора суму боргу ставатиме все складнішим завданням. Тому пропонуємо змінити вид методу нарахування сумнівної заборгованості з абсолютної суми на коефіцієнт сумнівності (на основі способу класифікації дебіторської заборгованості). Приклад розрахунку відображений у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Приклад розрахунку коефіцієнту сумнівності на основі способу класифікації дебіторської заборгованості ТОВ «Закрома Плюс»

Група Місяць	Фактично списана безнадійна ДЗ за місяць, грн.			Сальдо ДЗ на початок місяця, грн.			Розрахунок коефіцієнта сумнівності		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
08.2021	X	1627,63	X	15698,32	3026,42	3201,52	0,00	0,09	0,13
09.2021	X	X	X	11002,11	1980,2	4560,42			
10.2021	201,69	X	X	13540,12	2020,9	3502,1			
11.2021	X	X	X	9640,96	2540,36	3502,1			
12.2021	156,96	X	X	19526,22	2800,01	2500			
01.2022	X	X	2011,95	15890,33	2000,45	2500			
Разом:	358,65	1627,63	2011,95	85298,06	14368,34	19766,14	РСБ	1434,26	
Загальна сума непогашеної заборгованості за групами станом на 31.01.2022 року 1 група - 70560,62; 2 група - 12240,15; 3 група - 502,60 Примітка: ДЗ-дебіторська заборгованість; РСБ – резерв сумнівних боргів									

Дані розрахунку показують, що резерв сумнівних боргів на 31.01.2022 року має становити 1434,26 грн. у Бухгалтерському обліку нарахування такої суми має відобразитися за дебетом рахунку 944 «Сумні та безнадійні борги» та кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів».

Для розуміння особливостей відображення в обліку нарахування та списання безнадійної дебіторської заборгованості пропонуємо імплементувати раніше розраховані дані у бухгалтерський процес ТОВ «Закрома Плюс» таким чином як відображено у таблиці.2.7.

Таблиця 2.7 – Приклад нарахування, обліку та списання резерву сумнівних боргів на ТОВ «Закрома Плюс»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Залишок резерву на 31.12.2021				0,00
1	Відображено донарахування резерву сумнівних боргів на дату балансу	944	38	1434,26
2	Списано суми визнаної безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок резерву	38	361	1434,26
3	Відображено суми визнаної безнадійної дебіторської заборгованості, яка перевищує суму резерву	944	361	102,18
4	Відображено суму безнадійної заборгованості на позабалансовому рахунку (знаходиться протягом 3-х річного терміну)	071	–	1536,44
5	Списано безнадійну заборгованість з позабалансового рахунку	–	071	1536,44

Також окрему увагу необхідно звернути на процес списання безнадійної заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс». Враховуючи те, що таке списання не підтверджується окремими документами, що було виявлено при аналізі особливостей процесу списання безнадійної заборгованості на досліджуваному торговельному підприємстві. То при існуванні впевненості у непогашенні сум боргу (яка має бути підтверджена: витягом/випискою про ліквідацію боржника; або повідомленням ліквідаційної комісії; або актом державного виконавця про неможливість стягнути такий борг) рішенням керівника формується наказ про списання такої заборгованості. У такому

наказі має бути визначена сума боргу, контрагент, та посадова особа яка відповідальна за точність бухгалтерських записів, приклад такого наказу відображений у додатку Г.

На основі наказу формується бухгалтерська довідка де відображаються кореспонденції на яких було відображено списання такої суми безнадійної дебіторської заборгованості (додаток Д).

Вважаємо, що запровадження запропонованих рекомендацій у бухгалтерський процес ТОВ «Закрома Плюс» підвищить якість роботи з дебіторами шляхом їх детального аналізу у розрізі класифікаційних груп за термінами виникнення боргу, а не за кількістю загальної дебіторської заборгованості яка формується бухгалтерською програмою Poster. Також очікується, що знизиться кількість заборгованості та полегшиться роботу бухгалтера з дебіторської заборгованості у аспекті розрахунку резерву для кожного сумнівного боргу через використання коефіцієнтного підходу нарахування резерву сумнівних боргів.

Отже, показники рівня дебіторської заборгованості на ТОВ «Закрома Плюс» свідчать, що система комунікації між бухгалтером та контрагентами налагоджена досить ефективна. Проте нами були виявлені окремі аспекти, які вважаємо потребують доопрацювання, які на нашу думку найбільше можуть вплинути на показники прибутковості досліджуваного торговельного бізнесу у подальшому.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз сутності дебіторської заборгованості та особливостей відображення її у бухгалтерському обліку показав, що така є компонентом поточних активів, який відіграє важливу роль у поточній діяльності підприємства. Дебіторська заборгованість виникає внаслідок продажу послуг або товарів у кредит або надання позик. Чим швидше буде період обертання, тим швидше компанія отримає вигоду від продажів кредитів, щоб прибутковість компанії зростала. Оскільки в цьому сегменті оборотних активів пов'язана значна сума, ретельний аналіз і правильне управління є дуже важливими. Такий аналіз дав змогу виокремити ті проблеми обліку та контролю дебіторської заборгованості, які є найбільш суттєвими на думку вітчизняних спеціалістів та вчених. Більшість з них стосується саме обліку та орієнтована на доопрацювання законодавчих правил та норм, тоді як відповідальність ефективності та суворості контролю за дебіторською заборгованістю повністю залежить від досвіду керівника та покладається на управлінський персонал.

Наступним етапом дослідження став практичний аналіз особливостей обліку та контролю на підприємстві, основним видом діяльності якого є торгівля. У ході аналізу було з'ясовано, що підприємство є фінансово стабільним, хоча на річних показниках прослідковується значний вплив політичних та економічних факторів. Такі фактори змусили управлінський персонал до прийняття додаткових рішень щодо подовження строків оплати за договорами поставки та додаткової комунікації бухгалтера з боржниками. Так, на думку бухгалтерії процес обліку та контролю за дебіторською заборгованістю є досить ефективним та у повній мірі висвітлює всі нормативні правила та вимоги. Хоча, аналіз первинної документації та програмного забезпечення все таки дав змогу визначити ті аспекти які потребують вирішення.

Так, першим на що необхідно звернути увагу – на доопрацювання облікової політики, тому всі раніше не визначені компоненти мають знайти своє відображення у обліковій політиці ТОВ «Закрома Плюс».

Враховуючи той факт, що на думку головного бухгалтера аналіз стану дебіторської заборгованості у розрізі вітчизняних замовників та підзвітних осіб є вичерпним, все таки вважаємо що детальна класифікація дебіторської заборгованості підвищить якість облікових даних, адже створить можливість перспективного аналізу теперішніх боргів.

Також вважаємо за необхідне списання безнадійної заборгованості на підприємстві оформлювати запропонованим нами наказом по підприємству, який буде визначена сума боргу, контрагент, та посадова особа яка відповідальна за точність бухгалтерських записів.

Отже, вважаємо, що імплементація запропонованих нами рекомендацій позитивно відобразяться на фінансових показниках ТОВ «Закрома Плюс» та у перспективі знизить загальну вартість дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Верховна Рада України.

URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_015 (дата звернення: 28.04.2022).

2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Верховна Рада України.

URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 28.04.2022)

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-9>. (дата звернення: 08.04.2022)

4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. Верховна Рада України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 28.04.2022)

5. Матицина Н. О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 12. С. 38-42.

URL : <http://catalog.puet.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:111967>. (дата звернення: 25.04.2022)

6. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств Фінанси України. 2017. №12. С. 24–36

7. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. Економічний простір. 2014. № 19. С. 124–131

8. Коренєва І.Н. Управління дебіторською заборгованістю на підприємствах. Санкт-Петербург, 2008. 24 с.
9. Стоун Д., Хитчинг К. Бухгалтерський учет и финансовый анализ / пер. с англ. Ю. А. Огибин новая редакция. Москва. : Сирин, 2012. 302 с.
10. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. Москва: ИНФРА-М, 2011. 495 с.
11. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. Киев: Эльга, Ника-центр, 2014. 656 с.
12. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь. Москва: Международные отношения, 1994. Т. 1: А-Ф. 1994. 782с.
13. Дубровська Є. В. Дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість». Вісник Сумського державного університету. 2009. № 2. С. 202–205.
14. Макаров В., Белоусов М. Теория бухгалтерского учета. Москва: Госфиниздат, 2011. 288 с.
15. Волостникова А.Ю. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства. Москва, 2009. – 22 с.
16. Пінчук Т. А. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. Ефективна економіка. 2014. № 10. С. 36–41.
17. Попазова О. В. Тенденції змін дебіторської та кредиторської заборгованостей на сільськогосподарських підприємствах України. Агросвіт. 2013. № 7. С. 40-44.
18. Кіндрат І., Клімак В. та Луців Н. Класифікація дебіторської заборгованості. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161260349.pdf> (дата звернення: 29.04.2022)

19. Ковальов В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности : науч. изд. – 4-е изд, перераб. и доп. Москва: Финансы и статистика, 2010. 432 с.

20. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 11. С. 31-37.

21. Євлаш Т. Методичні підходи до удосконалення класифікації дебіторської заборгованості. Економічний аналіз. 2017. Вип. 5. С. 255– 258

22. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14_ (дата звернення: 15.04.2022)

23. Паянок Т.М. Система внутрішньогосподарського контролю дебіторської заборгованості: напрями вдосконалення. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу .Випуск 1 (42). 2019.

24. Адамович Н., Чернишова Н. Борг і заборгованість: розбираємося в поняттях. URL:<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/march/issue-23/article-107564.html> (дата звернення: 25.04.2022)

25. Шевченко В.В. Факторинг: нові можливості фінансування. Фінанси галузі та підприємства. Випуск 3. 2007. http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/371/2007_3_p066-072.pdf?sequence=1 (дата звернення: 30.04.2022)

26. Підвисоцька Л.Я. Аналітичні інструменти в контролі дебіторської заборгованості для забезпечення безперервності діяльності. Ефективна економіка. Випуск №11. 2017.

URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5894> (дата звернення: 24.04.2022)

27. Ключ Ю.І. Удосконалення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості. Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. Випуск № 8 (162). 2011. С. 160– 164.

28. Онищенко В. Акт звірки взаєморозрахунків з контрагентом. Головбух. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7563-akt-zvrki-vzamorozrahunkv-z-kontragentom> (дата звернення: 02.05.2022).

29. Волковицька О.М. Механізм та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання. Інвестиції: практика та досвід. Випуск № 1. 2015. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/10.pdf (дата звернення: 30.04.2022)

30. Василюк М.М. Механізм управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання. Економічні науки. Випуск 11 (19). Ч. 2. 2011. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/35.pdf (дата звернення: 25.04.2022)

31. Мурашко В.М. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : навч. посіб. Київ. : ЦУЛ, 2003. 311 с.

32. Лисенко.А.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Випуск 26. 2014. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/291/1/28.pdf> (дата звернення: 30.04.2022)

33. Кручак Л.В. Методика аналізу дебіторської заборгованості і системі управління підприємством. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/22-2016/37.pdf> (дата звернення: 01.05.2022)

34. Бурова Т.А., Волошина В.В. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах. Економічна науки. Випуск №5.3 (112). 2014. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik-53-2014-5.pdf> (дата звернення: 30.04.2022)

35. Гангал Л. С. Основні проблеми та шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. URL:

rusnauka.com>18_EN_2009/Economics/48184.doc.htm. (дата звернення: 30.04.2022)

36. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2008. № 77-78. С. 28–34.

37. Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи. Економіст, 2007. №11. С. 50-52.

38. Червінчук М. Економічна сутність поточної дебіторської заборгованості. URL: <http://www.vtei.edu.ua/doc/24032021/3/12.pdf> (дата звернення: 02.05.2022)

39. Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення. 2012. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1754/18F.pdf> (дата звернення: 30.04.2022)

40. Громова Т.М. Торговельні підприємства та їх роль у створенні конкурентного середовища. Інтелект XXI. Випуск 4. 2018. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_4/9.pdf (дата звернення: 09.05.2022)

41. Визначення строків давності для списання дебіторської/кредиторської заборгованості в період карантину. ck.tax.gov.ua. URL: <https://ck.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/478915.html> (дата звернення: 10.05.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Samobrod A.V. Accounting and control of receivables of the enterprise. – Qualifying work of the bachelor. ARI BEM, Sumy. 2022

Theoretical, methodical and practical aspects of the organization of accounting and control over receivables are investigated in the work. The main purpose of this study is to develop recommendations for improving the accounting and control of receivables. The state of accounting and control over the value of receivables at a commercial enterprise is studied.

Keywords: receivables, receivables, accounting, control, accounts receivable.

АНОТАЦІЯ

Самоброд А.В. Облік і контроль дебіторської заборгованості підприємства – Кваліфікаційна робота бакалавра. ННІ БІЕМ, Суми, 2022 р.

У роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку і контролю за дебіторською заборгованістю. Основною метою цього дослідження є розробка рекомендації щодо покращення обліку та контролю дебіторської заборгованості. Досліджено стан обліку та контролю за вартістю дебіторської заборгованості на торговельному підприємстві.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, заборгованість, облік, контроль, дебітор.

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Класифікація дебіторської заборгованості

Ознаки класифікації	Назва класифікаційної групи
За способом визнання (пункт 6 П(С)БО 10)	Поточна дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги)
	Відстрочена дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги)
За статусом покупців	Дебіторська заборгованість резидентів/нерезидентів
	Дебіторська заборгованість юридичних/фізичних осіб
За суб'єктами заборгованості	Зовнішні суб'єкти дебіторської заборгованості
	Внутрішні суб'єкти дебіторської заборгованості
За формою розрахунків	Акцептна форма розрахунків з покупцями
	Акредитивна форма розрахунків
	Форма розрахунків платіжними дорученнями
	Чекова форма розрахунків
За впливом на грошові потоки	Вексельна форма розрахунків
	Забезпечена (підтверджена) дебіторська заборгованість
	Сумнівна дебіторська заборгованість
За методом оцінки	Безнадійна дебіторська заборгованість
	За справедливою вартістю
	За амортизованою вартістю
	За первісною (історичною) вартістю
За видами дебіторської заборгованості	За чистою реалізаційною вартістю
	Дебіторська заборгованість за торговельними операціями (операційна)
	Інша дебіторська заборгованість (неопераційна)
За термінами погашення	Дебіторська заборгованість за позиками й облігаціями
	Довгострокова заборгованість
	Поточна заборгованість.

Джерело: складено автором на основі:[13-18]

Додаток В

Таблиця В.1 – Приклад акту взаєморозрахунків ТОВ «Закрома Плюс» за період 01.01.2020 по 31.01.2020 року
ООО ЗАКРОМАПЛЮС

Акт

сверки взаимных расчетов за Период: 01.01.2020 - 31.12.2020

Мы, нижеподписавшиеся, с одной стороны бухгалтер ООО ЗАКРОМАПЛЮС Мироненко А.А. и бухгалтер ВІТАЛОНГ ТОВ _____ с другой стороны, сверили расчеты, причем оказалось нижеследующее:

Дата	Документ	Входящий документ	ООО ЗАКРОМАПЛЮС		ВІТАЛОНГ ТОВ	
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Сальдо на 01.01.2020			5 394,44			
03.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-000022 от 03.01.2020 23:59:59		3 080,28			
03.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-000099 от 03.01.2020 23:59:59		262,08			
06.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-000598 от 06.01.2020 23:59:59		262,08			
06.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-000599 от 06.01.2020 23:59:59		1 677,60			
08.01.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-004544 от 08.01.2020 0:00:01			10 676,48		
10.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-001018 от 10.01.2020 23:59:59		2 733,48			
10.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-001019 от 10.01.2020 23:59:59		196,70			
14.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-001429 от 14.01.2020 23:59:59		196,70			
14.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-001433 от 14.01.2020 23:59:59		3 323,47			
14.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-001483 от 14.01.2020 23:59:59		438,00			
17.01.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-015528 от 17.01.2020 0:00:01			6 888,35		
17.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-002284 от 17.01.2020 23:59:59		1 972,08			
21.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-002747 от 21.01.2020 23:59:59		2 540,76			
22.01.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-019368 от 22.01.2020 0:00:01			4 513,34		

24.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-003555 от 24.01.2020 23:59:59		94,03			
24.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-003556 от 24.01.2020 23:59:59		2 587,44			
28.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-003803 от 28.01.2020 23:59:59		393,41			
28.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-003866 от 28.01.2020 23:59:59		1 186,42			
31.01.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-004521 от 31.01.2020 23:59:59		1 626,48			
04.02.2020	Возврат товаров от покупателя СА-СМ\ВЗв-000007 от 04.02.2020 0:00:01			365,03		
04.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-004800 от 04.02.2020 23:59:59		3 237,05			
05.02.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-032838 от 05.02.2020 0:00:01			9 124,33		
07.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-005400 от 07.02.2020 23:59:59		196,70			
07.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-005401 от 07.02.2020 23:59:59		1 033,20			
11.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-005843 от 11.02.2020 23:59:59		1 744,20			
12.02.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-039506 от 12.02.2020 0:00:01			2 609,07		
14.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-006446 от 14.02.2020 23:59:59		2 211,70			
14.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-006450 от 14.02.2020 23:59:59		708,84			
18.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-006829 от 18.02.2020 23:59:59		393,41			
18.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-006830 от 18.02.2020 23:59:59		2 907,48			
21.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-007585 от 21.02.2020 23:59:59		1 202,52			
24.02.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-050664 от 24.02.2020 0:00:01			7 423,95		
25.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-008059 от 25.02.2020 23:59:59		715,32			
25.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-008093 от 25.02.2020 23:59:59		614,81			

28.02.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-008776 от 28.02.2020 23:59:59		2 392,20			
03.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-009138 от 03.03.2020 23:59:59		1 412,11			
03.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-009185 от 03.03.2020 23:59:59		196,70			
04.03.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-061452 от 04.03.2020 0:00:01			3 722,33		
06.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-009891 от 06.03.2020 23:59:59		1 614,82			
10.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-010576 от 10.03.2020 23:59:59		1 453,99			
11.03.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-067637 от 11.03.2020 0:00:01			3 223,63		
13.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-011209 от 13.03.2020 23:59:59		2 461,82			
27.03.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-082358 от 27.03.2020 0:00:01			3 915,81		
31.03.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-013702 от 31.03.2020 23:59:59		731,52			
23.04.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-103481 от 23.04.2020 0:00:01			731,52		
25.04.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-017355 от 25.04.2020 23:59:59		731,52			
28.04.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-107267 от 28.04.2020 0:00:01			731,52		
09.05.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-019332 от 09.05.2020 23:59:59		726,91			
14.05.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-121068 от 14.05.2020 0:00:01			726,91		
15.05.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-020032 от 15.05.2020 23:59:59		1 304,52			
19.05.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-124801 от 19.05.2020 0:00:01			1 304,52		
19.05.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-020535 от 19.05.2020 23:59:59		726,91			
22.05.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-021280 от 22.05.2020 23:59:59		986,28			
25.05.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-129563 от 25.05.2020 0:00:01			726,91		

27.05.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-132471 от 27.05.2020 0:00:01			986,28		
02.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-022880 от 02.06.2020 23:59:59		2 093,02			
05.06.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-140489 от 05.06.2020 0:00:01			2 093,02		
05.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-023752 от 05.06.2020 23:59:59		1 700,22			
10.06.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-144104 от 10.06.2020 0:00:01			1 700,22		
12.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-025153 от 12.06.2020 23:59:59		1 446,46			
16.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-025659 от 16.06.2020 23:59:59		1 344,00			
17.06.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-151607 от 17.06.2020 0:00:01			1 446,46		
23.06.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-157095 от 23.06.2020 0:00:01			1 344,00		
23.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-027058 от 23.06.2020 23:59:59		2 040,86			
30.06.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-028448 от 30.06.2020 23:59:59		992,64			
03.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-168258 от 03.07.2020 0:00:01			992,64		
03.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-168259 от 03.07.2020 0:00:01			2 040,86		
03.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-029419 от 03.07.2020 23:59:59		1 281,48			
07.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-171389 от 07.07.2020 0:00:01			1 281,48		
07.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-029921 от 07.07.2020 23:59:59		2 016,22			
10.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-030650 от 10.07.2020 23:59:59		1 343,54			
15.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-180209 от 15.07.2020 0:00:01			1 343,54		
15.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-180210 от 15.07.2020 0:00:01			2 016,22		
16.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-031874 от 16.07.2020 23:59:59		2 454,84			

18.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-032306 от 18.07.2020 23:59:59		737,28			
20.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-184142 от 20.07.2020 0:00:01			737,28		
20.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-184143 от 20.07.2020 0:00:01			2 454,84		
28.07.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-033908 от 28.07.2020 23:59:59		1 370,26			
31.07.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-198256 от 31.07.2020 0:00:01			1 370,26		
07.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-036478 от 07.08.2020 23:59:59		1 618,02			
11.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-036939 от 11.08.2020 23:59:59		1 046,38			
14.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-037921 от 14.08.2020 23:59:59		737,28			
18.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-038501 от 18.08.2020 23:59:59		1 184,76			
20.08.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-220116 от 20.08.2020 0:00:01			1 618,02		
25.08.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-223319 от 25.08.2020 0:00:01			737,28		
25.08.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-223320 от 25.08.2020 0:00:01			1 184,76		
28.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-040795 от 28.08.2020 23:59:59		504,00			
28.08.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-040796 от 28.08.2020 23:59:59		1 115,42			
01.09.2020	Реализация товаров и услуг СА-СМ\РНв-041395 от 01.09.2020 23:59:59		1 182,60			
04.09.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-236753 от 04.09.2020 0:00:01			504,00		
04.09.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-236754 от 04.09.2020 0:00:01			1 115,42		
04.09.2020	Платежное поручение входящее СА-ЦБ\ППВ-236755 от 04.09.2020 0:00:01			1 182,60		
Обороты за период			78 484,82	82 832,88		
Сальдо на 31.12.2020			1 046,38			

Сальдо в пользу ООО ЗАКРОМАПЛЮС в сумме:

Одна тысяча сорок шесть гривен 38 копеек

Бухгалтер ООО ЗАКРОМАПЛЮС Мирененко Анастасія Анатоліївна _____

Бухгалтер ВІТАЛОНГ ТОВ _____

Додаток Г

**ТОВ «Закрома Плюс»
НАКАЗ**

18.02.2022 р.

м. Суми

№ 11-С

Про списання дебіторської заборгованості

На підставі акта інвентаризації розрахунків із покупцями та постачальниками від 31.01.2022 р. № 3 та протоколу інвентаризаційної комісії від 02.02.2022 р.

НАКАЗУЮ:

1. Списати заборгованість ТОВ «Грейдіс», строк позовної давності за якою минув, у сумі 2011,95 грн.
2. Контроль за правильністю відображення в обліку списання такої заборгованості покласти за головного бухгалтера – Мироненко А.А.

Директор підприємства
З наказом ознайомлені:
Головний бухгалтер

Тимченко

Тимченко О.І.

Мироненко

Мироненко А.А.

Додаток Д

БУХГАЛТЕРСЬКА ДОВІДКА
від 28.02.2022р. № 11-с
Списання безнадійної дебіторської заборгованості

На підставі наказу від 18.02.2022 р. №11-с списати дебіторську заборгованість ТОВ «Грейдіс», строк позовної давності за якою минув, у сумі 2011,95 грн. Списати за рахунок резерву сумнівних боргів, а залишок віднести на позабалансовий рахунок

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Залишок резерву на 31.12.2021				0,00
1	Відображено донарахування резерву сумнівних боргів на дату балансу	944	38	1434,26
2	Списано суми визнаної безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок резерву	38	361	1434,26
3	Відображено суми визнаної безнадійної дебіторської заборгованості, яка перевищує суму резерву	944	361	577,69
4	Відображено суму безнадійної заборгованості на позабалансовому рахунку (знаходиться протягом 3-х річного терміну)	071	–	2011,95
5	Списано безнадійну заборгованість з позабалансового рахунку	–	071	2011,95